

Ács Jenő

Jehova árnyékában 3.

Aki itt megmarad a hitében, annak kijár a közösség elismerése. Az ő szavuk lesz a döntő, közvetlen bizonyíték arra, hogy a „tanúk” mások, mint a többiek. A vallásosak meg a nem vallásosak. A börtönt megjárt „tanú” előbb-utóbb közösségvezető lesz, aki személyes példamutatásával vívta ki a jogát. S aki ezután már nem inoghat meg, önmaga miatt nem. Igazolást csak abban találhat, ha mind többen követik.

Ilyen tudattal szemlélni, értékelni a más, a nem az ő hitükben élő embert, erkölcstelenség. Mi több: ők az emberek együttesét, a társadalmat is halálra, pusztulásra ítélték. Kivéve azokat, akik nem utasítják el befolyásukat. S megjelennek mézes beszédű, simulékony emberek, megkörnyékezik a sóvárgó-fájó szívű embereket, szívükön keresztül belopják elméjükbe szűkre szabott, hamis vigaszt nyújtó hitüket.

– Én is lelkiismereti okokból tagadtam meg a katonai szolgálatot, mert a honvédség nem szeretetre tanít. Politikai elítéltek vagyunk, legalább is mi annak tartjuk magunkat. Ha Amerikában valaki megtagadta a katonai szolgálatot – nem vett részt a vietnámi háborúban –, az hős. Nálunk büntetés jár érte. Tudom, hogy mi nem háborúzunk, de ha fölesküszöm, bármilyen parancsot végre kell hajtanom. S földi hatalomnak nem is esküszöm.

– Nem vagyok szekta tag, mert nem vagyunk szekta. Egyszer valaki föltekerte a kérdést: tagja vagyok-e az illegálisan működő Jehova tanúi szektának? Azt válaszoltam, hogy az ENSZ a lelkiismereti szabadságról elfogadott egy deklarációt, és ezt Helsinkiben is megerősítették. Hogy milyen vallási közösséghez tartozom, az alapvető szabadságjogok közé tartozó kérdés. Több országban van szervezetünk, mint ahány ország tagja az ENSZ-nek. Külföldi országban élő testvéreimnek elég annyit tenniük, hogy igazolják, a mi hitünkben élnek és máris fölmentést kapnak a katonai szolgálat alól.

A 24 éves fiatalembert láthatóan jól felkészítették. Nem okoz lelkiismereti gondot az a tény, hogy a közösség megtagadja azt a társadalmi közeget, amiben létezhet, de a jogai elismerését elvárja. Amit kap, elfogadja, de adni csak annyit ad cserében, ami elkerül-

hetetlen a létfenntartáshoz. Kötelességei – így érzi – csak a közösséggel, a Jehovával szemben vannak.

– Ipari tanuló éveim alatt KISZ-tag voltam. Vallásos nevelést nem kaptam, édesapám 1945 óta párttag. Iskolában a történelem érdekelt, megyei versenyt nyertem e tantárgyból. Az építőipari szakközépiskolában hallottam először a „tanúkról”, meg arról, a bizonyos könyvről, amely csupa történelem, a Bibliáról. Megnyugodtam, rendezte gondolataimat. Olyan emberek társaságába vágytam, akikkel erről beszélgethettem. Egy ismerős vezetett be a közösségbe, így lettem a Jehova tanúja. Megtanultam: semmit se fogadjak el igaznak a tények alapos vizsgálata nélkül. Márpedig a Biblia életünk minden fontos kérdésére válaszol, tényszerűen. Előfordulnak benne pontatlanságok, mert emberek írták isteni sugallatra. De a lényeg mindenben igaz.

– A Biblia olyan tanácsokat tartalmaz, amelyek megfelelő értelmezésben, a gyakorlatban használhatók. Például Isten hozta létre az első házasságot, ő is tudta, hogy milyen legyen. A férj a főség, a feleség az alárendeltség. A nőnek feladata a gyermeknevelés, a családi tűzhely lángjának állandó élesztése. Sokat beszélnek az egyenjogúságról, hogy mindenkit – a nőt is – saját értékeik szerint kell megítélni. Szerintem a házasságot úgy kell nézni, mint egy festményt: közelről nem sok látszik, távolról világos a kép. A férj gondolkodik, a feleség érezzen!

A család az szent! Ezzel összefüggésben a „tanúk” különösen szívesen beszélnek a szeretetről. A megszólaló fiatalember mégis egy másik közösségért magára hagyta övéit: feleségét, egy hónapos és három éves gyermekét. Nem fejezte be a családi ház építését sem, amire az államtól kölcsönt vett föl. Ilyenformán a család csak szavakban az első, még ennél is fontosabb a megfelelni akarás, a közösség.

– A közösségben együtt imádkozunk, de nem betanult imákat. Úgy társalgunk Istennel, mint egy jó barátal. A vallásoskodás, a szertartás meg a többi, képmutatás. Magam is tudok otthon beszélgetni Jehovával, hallom az ő szavát. Hitben megosztott hétköznapiakat

éltünk, feleségem és gyermekem is jött velem a gyülekezetbe.

Közösség? Kíváncsiságból egyszer elmentem egy református gyülekezetbe. Senki sem kérdezte, ki vagyok, honnét jöttem, miként élek. Senkinek sem kellett elszámolni a hétköznapijaival, senki sem ellenőrizte, hogy miként gyakorolta a gyülekezet valamelyik tagja a hitét. A tanúk közösségében az effajta lelkiismereti szabadság a felavatással, az alámerítkezéssel megszűnik. Tekintélyes, és nagy jövedelmű nemzetközi, és szinte láthatatlan hazai szervezet irányítja életüket, minden fontosabb lépésüket, döntésüket. A „testvérek” lelke fölött a hatalmat a közösségek vezetői szerzik meg. S akié a lelke, azé az ember.

– Ha már szervezet vagyunk, nyilván vannak vezetőink is. Anyagi bázisra is szükség van. Önkéntes adományok révén. Azután a közénk tartozónak állandóan képeznie kell magát a hit ismeretében. Kötelező irodalom: a Biblia. Fegyelmezés? Enélkül nincs szervezet. Alapvetően a lelkiismeret fegyelmez. De aki sorozatosan hibákat követ el, azt büntetjük. Nem taníthat, nem szólhat hozzá a beszélgetés során, s komolyabb esetben átmenetileg vagy végleg kitiltjuk a közösségből.

*

Mélyebben fekvő ház, a kertvárosban. Hárman élnek itt: a nagymama, az elvált lánya, és a tízéves unoka. Takaros kert. Rendben tartott, egyszerűen berendezett lakás. Csak a férfikéz nyoma hiányzik.

Családi képeket nézegetünk. Ez ő, mondja a nagymama, s rámutat a viruló, kicsattanó arcú lányra, aki nyílt és tiszta szemmel néz a képről, de ezzel együtt minden ízében, porcikájában földi teremtés. Seholy sem látható rajta „égi” jel.

A nagymama keze erős, kidolgozott. Látszik, hogy kerti szerszámokhoz szokott: kapához, gyomlálókészlethez. Karja, ha nem is könnyedén, még működteti a permetezőgépet. Ujjai közül egyre-másra szöknek ki a képek, közben szájából perdül a szó.

– Ő volt a legkisebb, őt kényeztettük a legjobban, ő a kedvenc, a drága; akinek mindent megengedtünk, s lám, hogy egyedül maradtam, hideg hozzám, akár a zúzmarra. Pedig, amúgy rendes szófogadó teremtés, csak az a baj, könnyen befolyásolható. Főleg, ha azok

közül mondanak neki valamit, szentírásként fogadja, álmában sem jutna eszébe, hogy tiltakoznék, vagy esetleg megkérdőjelezzem bármit. Megy, pattan, csinálja! Összeszorítja a száját, megkeményíti a magát, és már itt sincs. Eleinte hetente egyszer ment, most már háromszor vagy ahányszor csak akarják. Hazajön a munkából, eszik, előszedi a Bibliát, olvassa, „tanulja” s aztán se szó, se beszéd, megy.

– Nem is sejti, hová?

– Nem csak sejtem, tudom! Ismernek is bennünket. Hol ez, hol az szól be, nem sokat, csak annyit: „Láttam én itt és ott a lányod, ezzel és ezzel ment”. S máris tudom, hogy miben sántikálnak. Hallottam: már téríteni is jár. Nem hittem volna, hogy ennyire megveszik az esztét. Én is Istenhívó vagyok, de mégsem tagadom meg a családom. Nem hagyom el a gyermekeim, s nem töltöm egész napomat a Bibliával, mert tudom: mindennek ideje van a földön. A Bibliában nem az van: tagadd meg anyádat, gyermekeidet, felebarátodat, csak azokat szeresd, akik a te gyülekezetekben vannak, mert a többiek a sátán ivadékai!

– Komoly a helyzet?

– De még mennyire! Több mint egy éve, épp csak beszélünk, nincs egymáshoz szavunk. Az a baja: nem engedtem elvinni a gyermeket. Vinné őt is: téríteni, énekelni, imádkozni, könyörögni – idegen portákra. Angyalkát akar játszani, az én kis unokámmal: soha. Megmondtam: te, azt csinálsz, amit akarsz, bár nem nagyon tetszik, hogy ilyen lettél, de mit tehetnék ellene? Azt viszont megtiltom, hogy ezt a gyereket tönkre tedd! Egyhetes kora óta én neveltem, velem volt, ezután is így lesz. A gyerekek tanulni kell, itthon lecke várja, neki más a bibliája.

– Mit szólt mindehhez?

– Fúj, mint a macska. Toporzékolt, kiabált, de bele kellett nyugodnia. Egyébként, tudom én, miért volt mérges. Nem a gyerek miatt, mert a „testvérek” felbízatták: övé a gyerek, ő felel a túlvilági üdvösségéért, s ne engedje, hogy én azt megakadályozzam. Szégyenli a sikertelenséget. Számon kérték tőle! Kellemetlenkedtek is neki, de aztán egy darabig csendben maradtak, majd ellopatták vele a gyereket. Csak arra kérem az Istent, hogy addig maradjak életben, erőben és egészségben, amíg talpra nem áll ez a csöppség, aki most tízéves. Egyelőre a gyerek miatt már nyugodt vagyok. A kis unokám az enyém maradt. Hát nem furcsa? Isten

embereinek mondják magukat, s közben közelharcot kell velük vívni, mint gyerekrablókkal?!

– Hogyan ismerkedett meg velük?

– Ebben én vagyok a hibás. Rokkantanypudíjas vagyok, ismét kórházba kerültem, a műtét után már lábadozván, az ágyzsomszédomhoz jöttem látogatók. Vele sutyorogtak, de egy-két szót én is elkaptam, isten, Jehova a próféták, s kezdtem jobban odafigyelni, észrevették. Nem haragudtak meg, szóltak menjek közelebb. Mindig érdekelt a Biblia, az isten, éreztem is áldó és sújtó kezét, közelebb mentem, kiderült, ők „tanúk”. Szépen beszéltek istenről, jól eltelt az idő, amikor indultak hazafelé, elkérték a címemet, s amikor már meggyógyultam felkerestek. Itthol lassan fordult a kocka, ahogy én kezdtem érdektelenné válni, úgy lett egyre érdekesebb a lányom.

– Kezden harcba érte is!

– Már késő, amikor lehetett volna, nem vettem komolyan, sőt, örültem neki, hiszem – gondoltam – nem hall rosszat, jó helyen van. Mennyire tévedtem! Inkább ment volna randevúzni, vagy bárhova, csak oda ne! Mondogattam neki akkor is, nem úgy van az, kislányom, nem kell azt szó szerint venni, az isten képeiben, képes beszédekben jeleníti meg magát nekünk, mindezt azért, hogy jobba, nemesebbé, tisztábbá tegyen minket, és nem azért, hogy szembefordítson szeretteinkkel! Nem hallgatott rám. Később, hogy ne legyen vita, nem is szólt már semmiről sem. Behúzódott a sarokba, olvasta a Bibliát, jegyzetelt, ezen kívül nem csinált semmit. Nem segített, most sem segít a munkában. Itthon úgy jár és úgy él, mintha idegen lenne. Ha szólok neki, ezt vagy azt kellene csinálni: „Minék? Én nem kínlódom vele, maga se csinálja! Minek nyúl, minek kert?” Valósággal ki kell könyörögnöm a Biblia mellől, ha azt akarom, hogy segítsen valamit. Bezzeg, amikor elébe tálalom az ebédet, akkor nem mondja, minek a hús, a borsó, az eper, az alma, a meggy, a szőlő! S végül, minek a pénz! Nem mondom, nincs belőle sok, nem vagyunk gazdagok, de megvan, ami kell. S ha egészségünk lesz, azt is előteremtjük, ami még nincs. Mozogni kell az embernek, mozogjon ő is, nem árt meg neki. Attól még szeretheti az ő Jehováját, ha itthon is dolgozik. Most is, kíváncsi vagyok, elintézte-e, hogy itthon maradjon, mert le kell adnom a nyulakat, meg hozzák a fűtőolajat, egyedül már nem bírom, meg nem is akarom. Hát, ha dirrel-dúrral is, de meghajol

előttem. Pedig, de sokszor elkeseredem, hogy miért is kellett ennek így történnie? A többi gyermekemmel, olyan boldog vagyok, élnek, gyarapodnak, engem is és magukat is megbecsülik, nincs közöttük háborúság, ez a kisebbik meg – állandóan felzaklat.

– Jó, tudom, neki sem könnyű. Elvált, pedig szerette az urát, az is őt, csak az anyós miatt mentek szét. Az anyósa, amikor megtudta, hogy terhes maradt a lányom, addig nem hagyott neki békét, míg haza nem költözött! Azt akarta, hogy vetessék el, hogy abba a házba nem kell gyerek! Menjen orvoshoz! A lányom, meg hallani sem akart róla, az ura, az anyja előtt meg gyáva és pipogya emberként viselkedett, gyámoltalanul, nemhogy a felesége, no meg a gyermeke pártjára állt volna, hanem behódolt az anyjának, s azt mondogatta: „Menj, orvoshoz, ne legyen még gyerekünk!” Erre a lányom – joggal – otthagya őket. És megszülte az én drága kis unokámat. A szemem fényét, életem megtartóját, akit nem adnék, a világ minden kincséért sem.

– Azóta visszaállhatott volna a házasság. De a lányom nem békül, nem tud megbocsátani. A férje idejárt, hét évig várt, hátha moccan a lányom, de nem, hát három évvel ezelőtt megházasodott. Nem hibáztatom, várt, amíg kellett, sőt tovább is. Nem kellett, a lányom hallani sem akart róla. Pedig kellene ide egy férfi, persze nem akármilyen, hanem rendes, szorgalmas, igazi férfi: már én is gondoltam rá, hogy ha a lányom nem, akkor én megyek férjhez.

– Na, nem azért! Csak jó, ha valakihez tud szólni az ember, akivel őszintén megbeszélheti gondjait, együtt tervezhet, és közösen munkálkodhat. A lányomat semmi sem érdekli, az unokám meg kicsi, magamra marad minden, s én olyan egyedül vagyok, mint az egy szál ujjam. Korábban férjhez mehettem volna, de nem akartam a gyerekeknek mostohát, s most meg igazán bajos, hol talál az ember rendes férfit, aki nem herdál, hanem igazán gyarapít. A férjemben sem lehetett megbízni, a gyermekeim apjában, azért is váltam el tőle, de nem haragszunk egymásra. Nem egyezett sem a vériünk, sem a gusztusunk. Ma is, azt mondom, jobb külön, mint háborúval együtt, de egyedül, sokáig az sem élet!

– Biztos, hogy egyenesen hazajön a leánya?

– Megmondtam neki, hogy ma délután várják.

– Mama – szól a kislány, a tízéves unoka – adtam zöldet a nyulaknak, most megyek borsót szedni.

– Jól van, aranyom, köszönöm!

– Látja, milyen remek kislány ez, segítőkész ragaszkodó. Megcsinál nekem mindent, őt nem kell figyelmeztetni, nem kell könyörögni, felfog mindent az ő drága kis eszével! Nem is tudom, mi lenne velem nélküle.

A kislány közben begyenes kimegy, végzi a munkát, de érzi, hogy róla folyik a szó. Itt már lassan kifogyunk a mondanivalóból, szemünk egyre gyakrabban téved az ablakra, ahonnan messzire kilátni. A nagymama nem nyugtalan. Vissza-visszatér az ő nagy bánatára.

– Hiába vettem, s veszek meg bármit a lányomnak, egyre csak azt mondogatta: fölösleges, úgylis itt a világvége. Annak nem lett, de a családi békének igen. Pedig milyen szépen élhetnénk itt hárman. De nem! Egyszer is jön haza az unokám sírva. Anyák napját ünnepelek az iskolában, mondja zokogva a drága, mindenkinek ott volt az anyukája, csak neki nem. Nem jár el az anyja a szülői értekezletre sem. Jófejű ez a kislány, de súlyos beteg volt. Az orvosok szerint valami van a fejével. Óvni kell minden megrázkódtatástól, izgalomtól. Ha nyugalomban és szeretetben nő fel, akkor semmi nem marad a betegségéből. Ezért járok el az iskolába az anyja helyett! Mondta is a tanító néni: „jó, jó, hogy a nagymama jár el, de mi jobban szeretnénk, ha az anyuka jönne!”

Mindent elmondtam. Mert ők addig még nem tudták, mi van velünk. Még társadalmi munkát is végeztem, takarítottam, ablakot tisztítottam, a beteg gerincem nem kímélve, nehogy az unokám megérezze, hogy neki milyen anyja van. Azt sem akarta, hogy a kislány kisdobos legyen, se úttörő. Ma sem vasalja ki sem az ingét, sem a nyakkendőjét. Valósággal undorodik, ha hozzá kell nyúlania. De esténként, a Bibliát olvastatná a gyerekekkel. Nekem kellett rászólnom, hogy ne kínozza szegénykémet! Nagyon befolyásolható, ha tesz-vesz, mindig szomorú, bezzeg, ha azokkal megy, kivirul! Az egyik barátnőm látta, amint ment téríteni: „Ilona testvérel?!”

Egészen át volt szellemülve az arca! Azért mégis azt hiszem, hogy azok csak nem tudják, hogy bánik a gyermekével, milyen türelmetlen, s hányszor kiabál vele. Pedig tudja, hogy nyugalom és szeretet kellene annak a kis drágának. De nemcsak a kislánnyal ideges, hanem velem is goromba, kegyetlen. Nekem egyetlen szó-

razokásom a televízió. Egészen le kell halkítani, mert ki nem állhatja! Nem rég későn jött haza.

– Hol voltál?

– Ilona testvérnél voltam, tévéztünk.

– Ha azok megengedik, akkor ő is nézi, de itthon nem engedi. Pedig úgy tudom, hogy a napi utasításaik nem tiltják a tévé nézését. De ennek ellenére, itthon nem nézi, nekem is alig tűri el. Csak azt nem akarom megérteni, hogy náluk állandóan a szeretetről beszélnek, hogy az a legfontosabb, akkor minket miért nem szeret? A múltkor is elmentem az unokámmal a fiához, látogatóba. A kertben már félig érésben volt az alma, volt a fán vagy 15 darab, mire hazajöttünk eltűnt. Kértem, mi lett az almával? A lányom azt válaszolta, biztos leesett és elrohadt a földben. Na, ne tréfálg! Nem hittem el. Aztán a szomszédok mondták, hogy eljöttek a „testvérek” s felfalták az összest. Nekik adta. Jó, nem sajnálom. De legalább a gyermekének hagyhatott volna, nem sokat, egy szemet!

Mikor beteg volt a kislány, szóba került, hogy vérátömlesztést kap. Az rendben van, hogy nem esszük meg a vért, de a kislány élete mindennél többet ér. Nem kívánhatja senki, olyan isten nincs, ha van, az nem is az, hogy egy ártatlan gyermek meghalljon csupán azért, mert az anyja az, aki... A lányom, végül azt mondta, nem akarja tudni, ha adnak neki. De ha az ő Jehovájuk úgy rendelte, hogy meghaljon, hát legyen az ő akarata... Szerencsére, nem került sok vérátömlesztésre.

A mama felkiált: végre. Itt van a lányom.

Figyelem, ahogy lép, ahogy tartja magát, van benne valami zártság, konokság; az arca sokkal soványabb, keskenyebb, nyoma sincs – vagy csak az van – a régi kerekdedségnek, a régi virulásnak, annak, ami a fényképen olyannyira megkapó volt. Az elmúlt tíz év alaposan rajta hagyta a nyomát. Egészen más ez a nő, nemcsak, mint nő, hanem emberként is, mint régen. Olyan, mintha egy keskeny pengét görcsre kötnek, nos ebből a görcsből mit olvas ki az ember?

Dacot? Különállást? Szembeszegülést? Vagy mind a hármat? Talán igen. Talán nem.

Amikor bemutatkozik, úgy nyújt kezét, hogy a törzsét hátradönti, csuklóját enyhén visszarántja; így az az érzése az embernek; „Nesze semmi, fogd meg jól!” Persze lehet, még nem döntötte el, hogy és miképpen

viselkedjen, vagy lehet, mindez nagyon is kiszámított! Nemcsak a kéznújtás a természetellenes, hanem az is, hogy zavarán átsüt a büszkeség, amit a kiválasztottság tudata csak tüzesít. S még azt is mérlegeli, hogy hogyan nézzen reám, mint élőhalottra, aki a legrosszabb – átmeneti – állapotban leledzik, vagy pedig félig-meddig érdeklődő emberre, aki feltehetően ismeri az írást, tehát elő lehet rukkolni a legpompásabb érvekkel is, amelyekért már többször is megdicsérték a „testvérek”.

Míg ezek az érzések, hol rejtve, hol a lehető legegyszerűbben tükröződtek arcán, kényelmesen elhelyezkedett a díványon.

Fölhúzta szemöldökét, kissé összeráncolta homlokát, s miután úgy érezte eléggé elmélyült az arca, lassan, halkán kimondta a bűvös szót: kérdezzen!

– Mikor került kapcsolatba a testvérekkel?

– Négy éve ismerkedtem meg Jehovával, s ő megmondta nekem az igazságot.

– Megismerkedett?! Nem találja különösnek, úgy beszél Jehováról, mint bensőséges barátjáról a sikeres találka után?!

– Nem! Valóban megismertem, és általa az igazság birtokába jutottam.

– Mi az igazság?

– Ami a Bibliában van, az ott leírtak tények; a teremtés Jehova munkája, mindez nem véletlenül, hanem Jehova tudatos akarataiból keletkezett.

– Ezt vallja a szekta! Ezt tanítják a nagy egyházak is, kivéve, hogy Jehova helyett Istent mondanak.

– A miéneket nem szekta, gyülekezetként szakadt le az egyháztól, mi bibliakutatással foglalkozunk, nincs ceremónia, ahogy alapító atyánk, Russel mondta: „Tanúim vagytok az igazságra, miként a Bibliában írva vagyon.”

– Csoportosan tanulmányozzák?

– Igen. Magyarázzuk és értelmezzük. Azt kutatjuk, hogyan alkalmazható az ige a mai napokra, a mai időkre. Bibliával a kezünkben, szánkban Jehova igéjével, ilyenkor érezzük igazán Jehova jelenlétét, ahogy összhangban igéjével, kiárad szelleme, átjárja testünket-lelkünket, megtelepszik környezetünkben, velünk marad a világ végezetéig. Ha Jehova szelleme azt sugallja, mindegy milyen körülmények között élünk, ha érezzük az ő jelét, szellemét, akkor jó kimenetele lesz bármilyen ügyünknek! Ezért is van mindig kezünk

ügyében az írás, s tanulmányozzuk buzgón, mert jó Jehova közelléte, jó az ő igéjével élni éjjel-nappal, s amikor beteljesedik az érzés, akkor alámerítkezünk, elfogadván az ő szövetségét, megtisztulunk a világ bűneitől.

A rajongásig fokozódik hangja, arca már-már teljesen szellemi, szinte önkívületben mondja:

– Utána neki, csakis neki tetsző életet élünk, csak megvetéssel gondolunk előző életünkre, tévelygéseinkre, amikor szemeink mást is láttak, nem csak az ő örök dicsőségét. Alámerítkezés után megadatik nekünk is, hogy másokkal is megismertessük Jehovát, általunk ismerkedjenek meg éltető igéjével.

– Régen is vallásos volt?

– Nem, dehogy. Csakúgy, mint mások. Katolikusnak keresztelték, de hitem végig bizonytalan volt. Semmit sem adott nekem a vallás. Évente, egyszer-kétszer elmentem a templomba, de semmi több. Mindez formális volt. Gyerekfejjel, hogyan is érthettem volna Jehovát. A Biblia is érthetetlen és homályos maradt nekem, nem is érdekelt. Tartott ez huszonkét éves koromig, akkor anyám révén találkoztam a „testvérekkel”. Ők megmagyarázták nekem szavait, azóta más lett az életem, más a gondolkodásom. Teljes egészében átfórtam.

– Miben nyilvánul ez meg?

– Nem szólok helytelen beszédet, nem érdekelnek a férfiak, Jehován kívül nem érdekel semmi, főleg az, ami előző életemre emlékeztet. Azt teszem, ami üdvös, ami hasznos, mert tudom, hogy bűn a káromkodás, a rossz kimondása, mindezt hadd tegyék a bűnözők, a tolvajok, s azok, akik nem ismerik Jehovát, mi ismerjük, s ezért mások vagyunk, és a tudásunk is más.

– Mit tudnak?

– Azt: Jehova igéje a valóság, mi ehhez tartjuk magunkat. Ezért nem csapnak be bennünket a világ államai, hatalmai, amikor békéről és biztonságról beszélnek, ez annyit mond, közel van a háború, ennek a bűnös világnak elpusztítása. Csak azok maradnak meg, akik hűségesek őhozzá. Tudjuk: bekövetkezik a világ vége, hál' Istennek, akkor már nem lesz gonosz a földön, mert Jehova elpusztítja azokat, akik ölnek, akik paráználkodnak, akik őt szidalmazzák, és ellene szólnak. A földet az igazak öröklik, akik feltámadnak a világ égése után, és örök életet nyernek.

– Mindez hogyan történhet?

– Amikor meghal az ember, nem pusztul el – csak az emberölő, gonosz szellem – a lélek élni fog, elhagyván tökéletlen állapotát, s ekkor következik be a halhatatlanság. Jehova ezzel a tettel megbocsátja tanúinak az ősi bűnt.

– Hogyan érdemelhető ki?

– Lelkünk, mert ismerjük Jehovát, védelmezve van, ezért bármiféle szenvedés csak erősítheti hitünket. Többek között kínzás és üldöztetés által is lehet szerezni érdemeket. Ha üldöznek, ha testünket sanyargatják, Jehova akkor mutathatja ki igazán szeretetét, s azt, hogy célja van-e lelkünkkel.

– Miért beszél az üldöztetésről?

– Jehova tanúit mindig üldözték a világiak, most is, a testvérek szerint fel kell készülnünk arra, hogy számot adjunk hitünk erősségéről. Ha kell, életünket adjuk.

– Erre még ráér, sőt remélem, nem is kerül rá sor, az életét másnak is adhatja, például újra férjhez mehet.

– Tíz éve váltam el, tízéves a kislányom, most a 31. évemben vagyok. Tudom, hogy nem fontos a külső világ, csak a belső. Nem vágyok senkire, nem fontos a férfi. Világi emberhez egyébként sem kötném a sorsom, az életem.

– És „testvér”-férjhez?

– Hozzá sem. Elég nekem Jehova és a Biblia. S társaságnak a testvérek, mások után nem kíváncszom.

– Ennyire haragszik a férfiakra?

– Nem haragszom. A gyilkosokra vagy más bűnösökre sem, csak sajnálom őket!

– Csak nem a gyilkosokkal akarja azonosítani a férfiakat?

– Ó, a férfiak, az ártatlanok csak bujtogatják a nőket, a feleségüket a gyilkosságra! Feküdjetek a mítóasztalra! S a nők, amilyen bolondok, mert istentelenek, hagyják, hogy elpusztítsák méhükben az életet. Évente hány százezer ilyen gyilkosság történik! Mert mi a gyilkosság, ha nem az ártatlanok pusztulása? S ki lehet ártatlanabb a meg nem született gyermeknél? Nekem is mondogatta férjem, igaza van anyáknak, már-mint az anyósomnak, nem kell nekünk még a gyerek, majd később, ha lesz saját házunk, kocsink, ha lesz mindenünk. De nekünk még nem volt semmink, csak gyerekiünk lett volna.

– Meglett?

– Meg. Mert én nem akartam gyilkossá válni! És itt van velem, már tíz éves. És ezek után az apja, meg a másik nagymama még a szemébe mer nézni, pedig mindent megtettek azért, hogy még bennem elpusztítsák. Megölték volna a gyilkosok, de én nem engedtem.

– Ez is a hűség próbája?

– Merem hinni, hogy igen! Én sem tudtam volna végigvinni az akaratomat, ha nem él bennem – csírájában – Jehova szeretete. A földi élet azért van, hogy Jehova kimutassa hűségét és szeretetét azok iránt, akik megtalálták őt. Ezek vagyunk mi, „tanúk”. Erről bőségesen szól Jób példája, aki erősen bízott Jehovában, s a reá mért megpróbáltatásokat hittel viselte, s Jehova megjutalmazta őt hűségéért.

– Ezen kívül hogyan kapcsolódnak eme körhöz? Olvasnak más könyvet, néznek filmet, tévét stb.?

– Más könyvet nem olvasok, elég a Biblia.

– És az ünnepek?

– Nincsenek ünnepeink!

– Se karácsony, se húsvét, nem szólva más családi vagy nemzeti ünnepről?!

Jehován és az ő igazságán kívül nekünk nincsenek ünnepeink. Nem is tartunk semmiféle megemlékezést, se történelmit, se családít. A mi szemünkben nincsenek nemzetek, csak emberek, aki vagy „tanúk” vagy nem. A „tanúk”, a testvéreim nem tartoznak egyetlen nemzethez sem. Hogyan ünnepelhetném a nemzet ünnepét, ha nincs nemzet?! A Himnuszt meg sem hallja a fülem.

Én Jehova hitében élek, s nem választhatok – rajta kívül – sem napokat, sem ünnepeket. Csakis az ő igazságát. Aki ezt megismerte, nem tud élni nélküle.

Bűnösnek tartom azt az embert, aki tudja az igazságot, s nem mondja el mindenkinek. Törekednie kell arra, hogy embertársai rádöbbenjenek tévelygéseikre, s kövesség a tanítást. Erőszakkal nem lehet szerezni tanítványt. Van rá szavunk és szellemünk, hogy Jézus elhatározásait, aki a legelső tanú volt, mi valósítsuk meg!

Sürgős a dolgunk. A sátán 1914 óta idelent van a földön. Ő, aki azelőtt bejáratos volt a mennybe, most lent garázdálkodik a földön. Mivel láthatatlan, felhasználja az embereket Jehova emberei ellen. Ezért következik be üldöztetésünk is!

– Másokat nem érint, csak magukat?

– A sátánnak a többiek nem számítanak. Csak mi, akik tudjuk és hirdetjük az igazat. Minket ellenségnek tart.

– Gondolkozzon el, minek ez a pánik, hiszen senki nem bántja magukat!

– Ma még nem, de holnap talán igen. Erre kell felkészülnünk, hogy ne érjen minket váratlanul.

– Közelebbinek érzi „testvéreit”, mint a gyermekét, meg a saját édesanyját?

– Lélekben biztosan. De azért egyformán szeretem mindnyájukat.

– Köszönöm a beszélgetést. Végül arra kérem, ha lehet, ismertessen meg a „testvéreivel” is, szeretném tudni, hogy ők mit gondolnak.

– Nem hiszem, hogy sor kerülhet rá. De megpróbálom. Néhány nap múlva választ adok. Ha erre jár, keressen fel.

Benéztem. Nem találtam otthon. A nagymama sokatmondóan tárta szét karjait:

– A lányom már többet nem akar találkozni Önnel. És „azok” sem. A múltkori beszélgetés estéjén ajándékokkal tért haza a gyülekezetből. Nem mondta, de úgy sejtem, elégedettek voltak vele. Bár nem tudom.

Mégis találkoztunk. Véletlenül, a buszpályaudvaron. Az volt az érzésem, hogy nagyon ráijeszthettek:

– Nem állok szóba Önnel. Azt a múltkorit is nagyon megbántam. Nem akarok több kellemetlenséget.

Gáborján László

Gung Bao csirke és más ingyencségek

Honnét az ördögből ismertem volna korábban a marhahúst bambuszrüggyel és taplógombával, az édes-savanyú sertéshúst, a rákot vaslapon és a szálás banánt? Szervírozhatták volna bármelyiket, biztosan jóízűen, minden fenntartás nélkül nekilátok, hiszen kíváncsok, és olyanformán fűszeresek, mint a jó sűrű hegyi pörkölt, vagy a bő betétes babgulyás, de kitalálni soha nem tudtam volna, hogy ezek valójában a világ műveltebb felén már régóta közismert és kedvelt kínai ételek. Ilyenformán oldódott meg számomra egy bizonyos rejtély is, hogy minden harmadik amerikai filmben miért mondja az ügyeletes szépfiú éppen soros szeretőjének, hogy „ágyazz meg szépen bogaram, én addig leugrom egy kis jó kínai kajáért”.

Zalaegerszegen, ebben a nyugat-dunántúli ébredező kisvárosban éldegélek, most már úgy tűnik, kimozdít-

hatatlanul. A településen legalább ötven étteremszerű műintézet küzd egymással és az idő ellen a fennmaradásért, nagyon változó és – helyel-közzel – kétes sikerrel. A többség nem képes kitörni a „rántott szelet, sült borda, sertéspörkölt burgonyával” közhelykínálat búvköréből. Ebben a halódó piaci szegmensben váratlanul felbukkant egy furcsa színfolt, a Kínai étterem.

A külvárosban, a Zala-folyócska mentén, reménytelenül lepusztult, italboltta züllött étterem helyén alakította ki főhadiszállását, egy előkertes épületben. A kertkapu fölött pagodatetős cégtábla, zöld zsindelemmel, kétoldalt himbálózó lampionokkal, alatta átvilágított reklámdoboz, tizenkét színes képen gusztusosan tált gőzölgő ételekkel. Előtte az úton rendszerint öt-hat személygépkocsi parkol.

A főnök ötven év körülinek látszó férfi, akinek ismerőseim elbizonytalanodva, meglehetősen tág határok között ingadozva saccolták meg az életkorát, mondván: valahogy ezek az ázsiaiak olyan kortalanok. Szinte mindig mosolyog, mindenkivel fárasztóan előzékeny, és ezzel is igazol egy, az értelmiségi köztudatban élő summázott véleményt, miszerint a távol-keletiek szinte idegesítően udvarias emberek.

Már az első találkozásunkkor könnyen beszédbe tudtam elegyedni vele, közlékenységéből még azt is kiéreztem: örülök, hogy itt lehetek, nyugodtan kérdezz csak. Még mielőtt az a méltánytalan gyanú merülne föl

ellenem, hogy középiskolai, vagy főiskolai tanulmányaim során kínai nyelvből tettem sikeres vizsgát, sietek elárulni, hogy ezzel szemben a kínai vendéglős beszél kitűnően magyarul, mondhatnám könnyű neki, hiszen harminc éve nálunk szerzett bölcsész diplomát, aztán később két évet dolgozott még Kína magyarországi nagykövetségén is. Szókincsén, mondatfűzésén érződik, hogy a magyar irodalmi nyelvet sulykolták belé, és mindez a számunkra meglehetősen szokatlan ázsiai hangképzéssel és artikulációval különös színezetet kap.

A követségi szolgálat után a párt hazarendelte, és Kantonba küldték pártmunkára. A déli város annyira távol esik Pekingtől, hogy a tájszóval fűszerezett helyi beszédből a fővárosban nevelkedett fiatalember egy kukkot sem értett. Ha kommunikálni akart le kellett írnia szavait. Úgy érezte, hogy ilyen módon nem lehet dolgozni, és visszakönyörögte magát északra. Nyilvánvaló, hogy kellett némi érdem és taktikai érzék is ahhoz, hogy végül a párt kiengedte a kebeléből, sőt hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországra jöhessen – vállalkozni.

A Balaton-parti városban felkereste volt évfolyamtársát, aki egy nagy intézmény vezetője, és ismert politikus lett időközben. Megkérte, hogy segítsen neki a cégalapításban. Így jött létre a kft., amely aztán bérelt egy üzlethelyiséget, és Kínából importált ruházati cikkekkel kereskedni kezdett. Nagyon gyorsan kiderült, hogy a nagy balatoni piac alig két hónap után lefut, így aztán áttette a működési területét egy dél-nyugati, határközeli városba. A tömegesen beutazó horvátok hamar felfedezték az olcsó kínai cikkeket, és tömegesen kezdték vásárolni. Úgy gondolta, ebben a városban mindennek mennie kell, a budapesti példákön felbuzdulva kibérelt egy városszéli szocreál éttermet, és néhány kínai lámpával, képpel, legyezővel feldíszítve megnyitotta kínai éttermét. Szakácsot, felszolgálót Pekingből hozott, a speciális nyersanyagokat egy importáló kínai nagykereskedés hozza be, amelynek ő is tagja. Eleinte volt némi helyi érdeklődés, majd egyre lanyhult, meg aztán az is kiderült, hogy a horvátok nem falatozni járnak át Magyarországra. A tulajdonos is váratlanul megduplázta a bérleti díjat, így kénytelen volt feladni ezt a vállalkozást. Szerencséjére jelentkezett egy cég a szomszéd városból, amely felajánlotta, hogy szépen, stílusosan felújított kínai éttermet bocsát a rendelkezésére, a feltétel: minőségi ételek és minőségi kiszolgálás. Egy pillanatig sem gondolkodott, átköl-

tözött, és most ezen az új helyen kínai motívumokkal díszített, elegáns környezetben dolgozik.

– Pekingből, egy négycsillagos szállodából hoztam új szakácsot, és kellett szakképzett felszolgálókat is hívnom – mondja. – Én fizettem a repülőjegyüket, adok szállást meg munkakaját, és havonta kapnak húszezer forintot.

– Nem kevés ennyi fizetés? – kérdezek közbe.

– Kínában egy munkás átlagbére ötezer dollár. Ha ezt nézem, akkor nem – válaszolja. – És hát csináltam a lányoknak szép selyemruhákat. Sokba kerültek.

– Hányan vannak? – kérdezem.

– Velem együtt heten, mindenki itt lakik. Innét jár át egy személy naponta a szomszéd városban lévő üzletbe árulni.

– Hogyan oldotta meg a személyzet elhelyezését?

– Az étterem a tulajdonos szállójával egy épületben van – folytatja –, ott kaptunk egy szobát, és az étteremhez tartozik több olyan hátsó helyiség, amit ágyakkal be tudtunk rendezni.

– Az emberei legálisan tartózkodnak Magyarországon?

– Természetesen – bólint rá. – Én csak szabályosan dolgozom, mindenkinek van munkavállalási engedélye, és az áru is vámkezeltlen érkezik.

csap a gőz, majd a láng felszalad az edény szája fölé. A fiatalember előre-hátra mozgatva rázogatja az edényt, és közben – mintha palacsintát készílné megfordítani – felfelé vágja az egészet. Fröcsög az olaj, az anyag mintha menekülni próbálna a pokol bugyrából.

– Látja, – mutat végig egy hosszú, keskeny asztalon, ahol kis edényekben előkészített csirke-, marha-, sertés-, kacs- és halhússzeletkéek sorakoznak, aprított zöldség, bambuszrügy, taplógomba, csíkokra vágott

– Könnyű volt megszerezni a munkavállalási engedélyt? – kérdezem.

– El tudtam intézni – mondja. – Mindenki megértette, hogy kínai éttermet csak kínai személyzettel lehet csinálni.

– Biztos? – nézek rá kételkedve.

– Biztos – mondja határozottan. – Az országban több magyar is megpróbálkozott vele, belebuktak. Ha megismeri a konyhai technológiát, ön is úgy látja, hogy ezt hosszú évek alatt, és csak Kínában lehet megtanulni. Mások az eszközök, és más a főzési módszer.

burgonya között – a nyersanyagainkban nincsen semmi rendkívüli. Mi a húst kicsontozzuk és apró csíkokra vágva használjuk.

A másik szakács éppen burgonyát pucol, egy keskeny pengéjű, nagy bárdal, villámgyors mozdulatokkal nyesegeti a héját. Elmélázva nézem, és meg kell állapítanom, hogy amíg én egy darabot megkopasztanék, ő addig valószínűleg háromat is.

– A kínai szakács nem használ kést, mindent a bárdal csinál – mondja. – A bárdja a saját, személyes eszköze, másnak nem illik hozzá nyúlni.

* * *

Kiülünk az étterembe. A falon gyönyörű stilizált virágmintás, selyem tapéta, az ablakokat keretező függöny anyaga egyező a székek kárpitjával, a falakon kínai tájak, császárkori jelenetek, festett falilámpák, a mennyezetről vörösen izzó, hatalmas, piros, rojtos csillárok merülnek alá. Három asztal is foglalt, egyiknél éppen rendelést vesz fel a piros selyemruhás felszolgáló lány. Töri (üti-vágja) a magyar nyelvet, ha valamit nem ért, hatalmas barackvirág mosollyal próbálja leplezni kívülállóságát, zavarát, de azért végül is elboldogul.

– Amikor idejött, fél éve, egy szót sem tudott magyarul – fűz a helyzethez némi magyarzatot a tulajdonos. – Összeírtam nekik egy szótárat, és szabadidőben gyakran foglalkozom velük. Majd bejönnek.

A konyhába lépve az első, ami az orromon keresztül „mellbe vág”, az égett olajszag.

– Nagyon magas hőfokon, rövid ideig kell sütni a nyersanyagot, hogy ne menjenek tönkre a vitaminok, és üde zöld maradjon a zöldség. A szakács egy hatalmas félgömb alakú, nyeles acéledényben éppen hevíti az olajat, és amint beleborítja a nedves kellékeket, fel-

– Nem lenne praktikusabb magyar pincéreteket alkalmazni?

– Nem – mondja határozottan. – Ez így az igazi, meg aztán akkor a felszolgáló és a szakács nem értene meg egymást.

– Mennyi időre jöttek a lányok?

– Egy évre. Keresnek egy kis pénzt, azt rendszeresen küldik haza.

– Van családjuk?

– A magasabbik hajadon, a kicsinek van férje, és két gyereke.

– Szeretnek itt lenni?

– A kicsi rendszeresen sírdogál, hiányoznak a gyerekei. Felugrik, és az egyik asztalhoz siet, hogy kiségtessen a rendelésnél. Egy pillanat, és minden rendben.

Gyengébb, likőre emlékeztető rizspálinkával kínál, meglepően kellemes az aromája, alig hiszem, hogy rizsből készült; aztán babérviráglikórt nyalogatunk, ami ötven éve még a császárok itala volt, közember nem ízlelhette meg, mert a fejével játszott. Megkóstoljuk a savanyú-csípős levest. Sűrű állagú, kellemes aromájú, zöldborsó, gomba, bambuszriügy van benne. Forगतom a nyelvemmel, forró is, és hát a vadabb halászlék csípősségére emlékeztetően mardossa az ínyemet, könny szalad a szemembe, de végül a harmadik kanál után összebékülünk.

– Olyan, mint a kacsa sült – mutat a ropogós kacsára – csak más a fűszerezése.

Megkóstolom, és igazán kellemes, a gyerekkori karcsonyi kacsá ízének emléke támad fel egy pillanatra a nyelvem alatt.

– Apropos! Mi van akkor, ha bejön valaki, és magyar ételt kér?

– Adunk – mondja mosolyogva. – Egy nyugdíjas, magyar szakács néni megtanította a főszakácsot ránőtt húst, flekkent és cigánypecsenyét készíteni. Ezeket tudjuk kínálni.

– Ön ismeri a magyar ételeket? – firtatom tovább a témát.

– Igen. Amikor egyetemre jártam, megszerettem a halászlét, töltött paprikát, túrós csuszát és a marhapörköltet galuskával.

Hirtelen felkapja a fejét és rábök egy újabb tányérra.

– Ez egy igazi kínai kaja: Gung Bao csirke. Minden valamire való kínai étteremben lehet kapni. Csirkehús, zöltség és mogoró, különféle fűszerekkel, és persze chilivel, ettől egy kicsit csípős.

Szálás ananással zárjuk a sort, ami úgy készül, hogy a sült gyümölcsöt olvasztott, pörkölt cukorba forgatják. Igazán különleges ízharmónia, a savanyú és édes szokatlan, de élvezetes keveréke.

* * *

– Voltak kellemetlenségei a vendégekkel?

– Első időben a részegekkel, de őket sikerült elszoktatnunk innét. Kitesszük a foglalt táblákat az asztalokra, és... Aztán volt olyan vendég, aki megkérdezte, hogy mennyibe kerülnek a lányok egy alkalomra. Udvariasan megmondtam nekik, hogy a lányok nem eladók.

– Mennyiben mások a magyar étkezési szokások?

– Meg kellett tanulnunk, hogy a magyarok a levest első fogásként fogyasztják, míg nálunk Kínában ez a záróétel. Kínai ember alig eszik kenyérfélét, és a rizst is a vége felé fogyasztja. Ételeink nagyon laktatóak, ezért mindenkinek ajánljuk, hogy már az elején rendeljen rizst a húsos étel mellé.

– Hogy megy az üzlet? – teszem fel az indiszkrét kérdést.

– Elfogadhatóan – válaszolja. – Az étterem és a bolt eltart bennünket, és hát arra számítok, hogy előbb, vagy utóbb fellendül a gazdaság, több pénz lesz, és akkor nekünk is jobban megy.

– Meddig szeretné csinálni az éttermet?

– Sokáig – mondja határozottan. – Három éves szerződést kötöttem a helyiségre, de szeretném majd meghosszabbítani, és van rá ígéretem. A fiam már itt van velem, ő az egyik szakács, két-három év múlva jön a feleségem is. Ő most Pekingben egy kutatóintézet igazgatója, ha nyugdíjba kerül, repülőgépre száll, és ideköltözik. Szeretnénk letelepedni. A kínai étterem világhírű, és látom, hogy itt is van rá igény, úgy gondolom, hogy a családommal meg tudunk belőle élni.